

Elmarknadsperspektiv på klimatförslaget

Dagens Industri den 23 oktober 2023

Jag delar professor John Hasslers syn att tillståndsprocesser behöver förenklas och att utbyggnaden av landbaserad vindkraft är en viktig pusselbit i Sveriges energiomställning. Jag håller med om att även kommunerna behöver tjäna på vindkraftsutbyggnaden. Det är dock en överdrift att kommunerna inte vinner något på att vindkraften byggs ut, vilket ofta hävdas i debatten. Vanligen är stamnätets tariffer lägre för konsumenter i kommuner som är nettoproducenter av el, eftersom närproducerad el bidrar till att det blir billigare att transportera elen. Det är möjligt att stamnätstarifferna och hur de utformas av Svenska kraftnät behöver bli mer transparent, så att det blir tydligare för kommunerna hur mycket de kan tjäna på närproducerad el.

Likväl är det ett problem att vindkraftskommuner inte får skörda alla fördelarna, även närliggande kommuner får sänkta elkostnader. Detta problem bidrar till att kommuner, som ser till sina invånares bästa i första hand, utnyttjar sin vetorätt oftare än vad som vore samhällsekonomiskt optimalt. Jag håller med Hassler om att det kan behövas ytterligare kompensation till kommuner och närboende för att göra dem mer positiva till vindkraft. Detta så att motståndet minskar och tillståndsprocessen går snabbare.

Dock finns det potentiella problem med att införa särlösningar för vindkraften. En farhåga är att tillståndsprocesserna och skattelagstiftningen kan komma att kompliceras för projekt som innehåller olika tekniker, om lagstiftningen behandlar dem olika. Vidare finns risken att lagstiftningen får en oönskad inverkan på teknikvalen om vindkraften skulle särbehandlas. Jag menar att Sveriges regelverk behöver bli mer teknikneutrala. Om skattelagstiftningen ändras så att kommunerna får en skatteintäkt från vindkraft, då bör motsvarande förändring även göras för annan industriell verksamhet. På motsvarande sätt bör lagstiftningen ses över för alla närboende som drabbas av störningar från infrastruktur eller industriell verksamhet.

Jag är skeptisk till Hasslers förslag att Vattenfall ska ges utökade möjligheter att bortse från affärsmässighet och att deras beslut i större utsträckning ska kunna tas på samhällsekonomisk grund. I teorin låter det bra, men jag är tveksam till att det skulle fungera bra i praktiken. Det är inte självklart att ett sådant agerande skulle vara förenligt med konkurrenslagstiftningen, eftersom det skulle innebära att Vattenfall behöver beakta konsekvensen för konkurrenterna när Vattenfall tar sina beslut.

En annan risk är att det blir svårt att hålla isär det samhällsekonomiska intresset och regeringens intressen. Min farhåga är att en sådan sammanblandning skulle öka den politiska styrningen av Vattenfall. Jag menar att det är olyckligt att Vattenfalls kassaflöde har blivit ett verktyg som svenska politiker försöker använda för att bedriva energipolitik. Exempelvis har regeringen försökt pressa Vattenfall att med egna pengar bygga nya kärnkraftverk. Jag menar att Vattenfall skulle drivas mer samhällseffektivt om det politiska inflytandet minskade. Kanske vore det en bra idé att privatisera Vattenfall. Den frågan borde i alla fall utredas.

I teorin håller jag med Hassler om att det vore bra att sänka elskatten, men jag menar att det vore olyckligt med en snabb sänkning. Svenska kraftnät har varnat för att utbyggnaden av ny elförbrukning går för snabbt jämfört med utbyggnaden av ny elproduktion. Enligt deras kortsiktiga marknadsanalys kan det bli elbrist år 2027. Därtill bidrar konflikter i omvärlden till ökad risk för energibrist. En konsekvens av en sänkt elskatt är att elförbrukningen ökar, vilket ökar risken för att Svenska kraftnät kan tvingas koppla bort konsumenter. Om elskatten ska fasas ut, så bör det göras långsamt, kanske under en 15-årsperiod, så att det blir möjligt att bygga ny elproduktion som kan möta den ökade elförbrukningen, som blir följderna av en sänkt elskatt.

Sammanfattningsvis har jag tre synpunkter på aspekter i Hasslers förslag som berör elmarknaden:

- Jag förespråkar teknikneutralitet och är skeptisk till särlösningar för vindkraften.
- Jag menar att Vattenfall antagligen skulle drivas mer effektivt om bolaget privatiserades och:
- Om elskatten sänks, så bör det göras långsamt.

Pär Holmberg